

Reflectie bezoek tentoonstelling Voetbal Halleluja!

'Voetbal is passie, voetbal is oorlog en voetbal is god. Stadions stromen vol, kerken lopen leeg, Studio Sport is de nieuwe zondagbesteding. Toeval? Of is er meer aan de hand? Is voetbal de nieuwe religie? In deze tentoonstelling worden overeenkomsten en verschillen naast elkaar gezet'. Met deze woorden introduceert het Amsterdam Museum de tentoonstelling Voetbal Halleluja! Deze expositie is onderdeel van het project 'Amsterdam, De gelovige stad' waarin verschillende culturen en religies uit Amsterdam uitgelicht worden om deze beter te leren kennen, zo ook voetbal. Als volkssport nummer één stelt het museum dat buiten vermaak om, voetbal wellicht een nieuwe religie is. Het doel van de tentoonstelling is dan ook niet het vertellen van een geschiedenis, maar het maken van een vergelijking tussen voetbal en religie. De kern van de tentoonstelling gaat over de sacrale aspecten van de voetbalcultuur. 'Stadions stromen vol, kerken lopen leeg', er wordt gesuggereerd dat hier een verband tussen is en dat voetbal de rol van religie in de samenleving overneemt.

Om bij het begin van de tentoonstelling te komen moet men een lange gang door met confronterende spiegels, wat voor verwarring kan zorgen omdat niet duidelijk is waar de gang naartoe leidt. Vervolgens komt de bezoeker aan in een wirwar van vergelijkingen tussen voetbal en religie, uiteengezet aan de hand van verschillende thema's: 'hulp van boven', 'heiligen en idolen', 'rangen en standen', 'plaatsen van aanbidding', 'rituelen', 'rivaliteit', 'joden versus kakkerlakken', 'gij zult niet', 'voetbal verkoopt', 'van de wieg tot het graf', 'identiteit in logo's en clubkleuren', 'het gezicht van ajax', 'ajax de religie' en 'oranjegeloof'. Bij het thema 'Hulp van boven' wordt bijvoorbeeld gepresenteerd hoe voetballers en fans regelmatig een beroep doen op hogere machten om een gewenst resultaat veilig te stellen. Naast de thematische indeling heeft de tentoonstelling een traditionele opstelling waarbij voetbalhistorische voorwerpen en foto's worden getoond in vitrines, zoals de voetbalschoenen van topvoetballers en een altaar speciaal gemaakt voor een plukje haar van Maradona.

De tentoonstelling maakt helaas vooral op een oppervlakkige manier een vergelijking tussen religie en voetbal, waarbij er aan de hand van objecten en beeldmateriaal gezocht wordt naar overeenkomsten tussen de twee. Door het gebrek aan inhoudelijke vergelijkingen en kritische belichting mist het geheel diepte. De tentoonstelling lijkt niet zo zeer gericht op het vergelijken van religie en voetbal, maar meer op de overeenkomsten in beleving. Daarbij blijven de negatieve kanten van voetbal, zoals vandalisme en hooligans, onderbelicht. Er is meer oog voor de saamhorigheid die het teweeg brengt dan de keerzijde die voetbal eveneens kent.

Ook het amateurvoetbal wordt niet belicht, de hele tentoonstelling gaat over de relatie tussen de fan/toeschouwer en de professionele speler. Een gemiste kans want er kan beargumenteerd worden dat juist het amateurvoetbal veel dichterbij de kerk komt van de rol van de kerk. Amateurvoetbal vervult immers een grote rol op het gebied van sociale verbinding, iets wat vroeger vaak door de kerk tot stand werd gebracht. Toch was er ook ruimte voor wat meer diepgang en kritiek. Een voorbeeld hiervan is een filmpje over Ajacieden en hun verbondenheid met Israël en joden waarin er kritisch wordt gesproken over de relatie met antisemitisme.

Door de visuele middelen, in de vorm van historische voorwerpen, voetbal memorabilia, filmmateriaal en foto's wordt je als bezoeker al snel meegenomen in de voetbalsfeer. Daarnaast wordt Voetbal Halleluja! vrijwel geheel gedragen door een gratis audiotour in verschillende talen of een familietour. Deze audiotour wordt ingezet om de tentoonstelling te verduidelijken en sluit goed aan op het thema doordat de stem van de tour die van een echte sportverslaggever is. De audiotour leidt de bezoeker langs de diverse objecten, foto's en filmfragmenten die samenhangen met de verschillende thema's in de tentoonstelling. Het filmmateriaal dat is gebruikt in de tentoonstelling heeft vaak geen begeleidende audiotour wat soms leidt tot enige verwarring, wel dragen de diverse liederen en geluidsfragmenten weer bij aan de eerder genoemde voetbalsfeer.

Het is een vrij traditionele tentoonstelling in de zin dat de bezoeker zelf weinig actief hoeft te zijn. Toch wordt het publiek, voor wie wil, al aan het begin van de tentoonstelling betrokken. Door de verschillende audiokastjes onder 'Quiz' in te scannen, namen toe te voegen en een rood en blauw team in te delen voert het hele gezin een strijd om de meeste goed beantwoorde vragen. Zodoende wordt aan het einde van de tentoonstelling bepaald welk team het meeste verstand van voetbal heeft. In het geval van een gelijkspel kan er zelfs nog een penaltystrijd gehouden worden waarin strafschoppen interactief via een televisie gestopt moeten worden.

Dit interactieve element wordt nog enigszins uitgediept wanneer sommige te scannen fragmenten van de audiotour een poll voorleggen aan de bezoekers. Zo moet er halverwege gestemd worden welk Oranjehype verbonden aan een WK of EK favoriet is onder de bezoekers. De uitslagen van deze polls worden ook daadwerkelijk getoond aan het einde van de tentoonstelling. Een minpunt is dat deze interactieve optie wordt neergezet als familie-optie waardoor veel bezoekers het idee zullen hebben hier niet aan deel te kunnen nemen.

Ondanks de familie-optie en andere sociale activiteiten die het publiek gezamenlijk kan ondernemen tijdens de tentoonstelling is de mogelijkheid tot reflectie en kritiek minimaal. Een mogelijkheid tot het geven van een eigen mening aan het einde van de tentoonstelling is er niet, een gastenboek is pas te vinden bij de uitgang van het museum. Dit is opvallend aangezien er op de site de woorden staan: 'Voetbal is volkssport nummer één. Om te spelen maar vooral ook naar te kijken en eindeloos over te discussiëren.' Dit is juist een onderwerp dat interactie nodig heeft, over de mooie voetbal momenten of de insteek van de tentoonstelling.

Daarentegen is er op de website wel degelijk ruimte voor kritiek en interactie. De site vormt een welkome toevoeging op de tentoonstelling, maar er wordt binnen het museum niet naar verwezen. Dit is zonde want door de gehele tentoonstelling heen werd door ons het gevoel ervaren dat er informatie miste. Op de website van het Amsterdam Museum bestaat het zogenaamde 'Hart' dit is een interactieve ruimte met blogs, video's en informatie van achter de schermen, maar ook een plek voor reacties en discussie. Zo kreeg het Amsterdam Museum zware kritiek op het door Floor Wesseling ontworpen shirt dat deels uit een Feyenoord en deels uit een Ajax shirt bestaat en achter beschermend glas staat voor een reden. Naast leuzen als 'opzouten met dat shirt' en 'dat ozo museum in die grafstad!' kwam het zelfs tot heuse dreigementen dat het Museum platgebrand zou worden omwille van deze 'heiligschennis'. Deze ontwikkelingen krijgen uitgebreid aandacht op de site en zo werd er alsnog een dialoog aangegaan met het publiek over het controversiële onderwerp.

Omdat de tentoonstelling diepgang en informatie mist voelt de tentoonstelling nu voornamelijk aan als een plek waar het publiek vermaakt wordt. De digitale omgeving biedt daarentegen veel meer informatie en geeft verschillende perspectieven weer. Het geeft ook een verhelderende blik op het tot stand komen van de tentoonstelling en de keuzes die hiervoor gemaakt zijn. De digitale omgeving kan dus als aanvulling fungeren op de tentoonstelling en moet daarom ook meer naar voren worden gebracht in de tentoonstelling. Zo kunnen deelnemers van de familiequiz, die na afloop een e-mail krijgen met daarin de score van het team, hierin meteen verwezen worden naar de digitale omgeving van de tentoonstelling. Nu wordt er alleen in het algemeen verwezen naar de website van het Amsterdam Museum.

De tentoonstelling heeft de potentie om een nieuwe doelgroep aan te spreken die normaliter niet zo snel een museum bezoekt. Zeker de authentieke artefacten zullen bij sommigen een historische sensatie teweeg brengen. Daarbij waren de teksten ondanks hun oppervlakkigheid goed leesbaar, waardoor de informatie goed te behappen was. Voor de mensen die sowieso wat minder geïnteresseerd zijn in de feitelijke informatie was de quiz een mooie manier om bezoekers bij de tentoonstelling te betrekken. Zeker bij de voetballiefhebber zal deze tentoonstelling in de smaak vallen.

Concluderend, is de tentoonstelling Voetbal Halleluja! geslaagd? Dit hangt af van hoe je het bekijkt. Enerzijds is het doel bereikt om een leuke interactieve tentoonstelling op te zetten, ook al had de digitale omgeving hier meer bij betrokken kunnen worden. Anderzijds zijn wij als historici niet overtuigd van de inhoud en het statement dat religie en voetbal grote gelijkenissen vertonen. Wij hadden graag meer diepgang gezien in de informatie, maar voor de doorsnee voetballiefhebber is het waarschijnlijk een schot in de roos!